

Népünk áprilisi védőszentjei

Legtöbbször április hónapjára esnek a húsvéti ünnepek, amelyek színes liturgiájukkal, gazdag hagyománykincsükkel népünk legnagyobb vallásos élményei közé tartoznak. Érthető tehát, hogy a népi védőszentek áprilisi kultusza inkább a hónap végére: Szent György és Szent Márk napjára korlátozódik.

Szent György (április 24.) a IV. században szenvedett, mint fiatal katona vértanúságot. Életéről alig tudunk valamit, azonban már a koraközépkorban a legtiszteltebb szentek közé tartozott. Ő lett a lovagideál.

Szent György napja Európa javarészában *tavaszkedzdetnek* számít. A hozzá fűződő hiedelmekben még ma is primitív-pogány hiedelmek lappanganak, amelyek a nép tudatában békésen megférnek Szent György keresztény heroizmusával. Az Egyház különben nagy körültekintéssel helyezte a Szent ünnepét erre a napra. A rómaiaknál ugyanis ekkor volt

Pales

pásztoristennek ősi ünnepe, a

Palilia

, amikor a pásztorok az istállókat kisöpörték és vízbemártott babérágakkal meghintették. A Veszta-szűzeektől kapott hamu, vér és szalma szintén szerephez jutott a lustrációban. A szalma lángjánál megfüstölték magukat és jószágukat. A nyájat áthajtották a tűzön és maguk is háromszor átugrottak rajta, hogy a bajtól, boszorkányok rontásától megmenekedjenek. A pásztor áldozatot mutatott be az istennek és kérte tőle mindazt, amire jószágának szüksége lehet. Imádsága végén kezet mosott a reggeli harmatban. E pogány kultusz ellensúlyozására rendelte az Egyház Szent György ünnepét, hogy a nép ezentúl a szent vértanú oltalmát keresse a maga, jószága és földje számára, hiszen Szent György a legenda szerint a sárkányt is megölte, tehát van ereje minden gonosz távoltartására, amely a nekizsendülés idején az emberek megrontására, kárára törekszik. Ezúttal azonban a régi képzetek nem halkultak el, hanem változatlanul megmaradtak és jórészt ma is köteleznek.

Sokfelé ismeretes babona az is, hogy a boszorkányok ilyenkor veszik el más tehenének hasznát, földjének zsírját a *harmatszedéssel*, amelynek lényege az, hogy a bűbajos más földjén Szent György éjszakáján lepedővel végighúzza a harmatot. Odahaza kicsavarja és a maga tehenével megitatja vagy kenyérdagasztásnál használja fel. Érdekes, hogy már az Ótestamentomban is a harmat Ég áldásának, tehát a termékenységnek szimbóluma, sőt még a harmatszedésről is említés történik.

Szent Márk (április 25.) a búzaszentelés napja. Valószínűleg a régi *ambarvalia* maradványa. A rómaiak április 25-én körmenetet tartottak, amely a Via Flaminianán át a milviusi hídig, ahol Robigus istennek egy kutya és egy juh beleit áldozták, hogy a vetéseket rozsdától (robigo) megóvják. Ezt a körmenetet a keresztények is megtartották már Nagy Konstantin óta, természetesen elhagyva a pogány vonatkozásokat. A

búzaszentelés

szertartása és a vele kapcsolatos könyörgések azután az egész keresztény világban elterjedtek. Érdekes, hogy ekkor még a szentek ereklyéit is körülhordozták a körmeneten, amint az egri egyházmegye szertartásformulája tanúsítja.

A *szentelt búzát* a hívek szentelménynek tekintik. Komáromi Andrásnak a boszorkány-pörökről szóló könyvében olvassuk, hogy Győr megyében (1758) a beteget, akinek tagjai összezsugorodtak, templomból szerzett Szent Márk-napi koszorúval füstölték és párolták. Terpes palóc faluban a templomi lobogókra tűzött búzakoszorúból vagy a búzaföldről néhány szálát hazavisznek és az imádságos könyvbe teszik, hogy tűzre vetve, a füstjét orvossággul használják torokbaj ellen. Ugyancsak a palócoknál egyházi szertartás közben a leányok a magukkal hozott friss búzaszál-koszorúkkal a templomi zászlókat, a búcsús feszületet és Jézus szobrát megkoszorúzzák. A szertartás végén a megszentelt búzavetésből mindenki tép egy szálát. A férfiak kalapjuk mellé tűzik, a nők imádságos könyvükbe préselik. Vannak, akik egész marékkal visznek haza. Ezek a szentelt búzát otthon belevágják a kis libák eledelébe, vagy elteszik a sublót fiába és ha a gyerekek meredekje, azaz nyilalása támad, belefőzik abba a lébe, amivel a fájós részeket mosogatják. Algyőn a hívek mindenféle magvakat visznek a szertartásra, mert ha ezeket vetik el, bő termést várhatnak. Tápén búzaszenteléskor szentelés alatt sok koszorút készítenek a templom zászlóira, keresztjeire. Nyolc napig ott marad rajtuk a templomban. Utána leveszik és a szántóföld négy sarkába elrejtik. Jégverésről jó. Böhönyén (Somogy) a szentelt búzát zöld takarmányba keverik, hogy az állatok fel ne fúvódjanak. Tesznek egy keveset a száraz takarmányba is, hogy meg ne dohosodjék. Hogy sok uborka teremjen, Baján akkor szokták a magját vetni, mikor a körmenet búzaszentelésre indul a templomból.

Szegeden a kenyérsütőgetőknél szokásos, hogy a kenyérnek tett kovász élesztőjébe Szent György-nap előtt szedett harmatot és búzaszentelőkor szentelt búzaszálakat tesznek, hogy jobban keljen a tészta és így szebb legyen a kenyér. Ugyancsak Szegeden, Alsóvároson, amíg a búcsú, azaz a búzaszentelési szertartás tart, nem fognak semmiféle mezei munkához. A szentelt búzát feldarabolva komlóba teszik, amelyből a kenyeret sütik. Néha a jószágot is megéttetik vele. Eger vidékén a pap lábai alól szednek búzát és ezt adják a tehénnek, hogy jól tejeljen.

Forrás: Élet. XXXV. évfolyam 18. szám. 1944. 341.